

ЈЕЗИЧКЕ, КУЛТУРНЕ И ДУХОВНЕ СПОНЕ¹

Сарадња Савеза Срба у Румунији, Центра за научна истраживања и културу Срба у Румунији, Филолошког, историјског и теолошког факултерта Западног универзитета у Темишвару и Филозофског факултета Универзитета у Нишу изнедрила је и трећи број часописа *Исходишта*. У њему су објављени радови прочитани на III међународном научном скупу „Материјална и духовна култура Срба у мултиетничким срединама и/или периферним областима, одржаног на Филолошком, историјском и теолошком факултету Западног универзитета у Темишвару од 14. до 16. октобра 2016. године.

У часопису је објављено 43 рада из различитих области: српског језика, књижевности, етнолингвистике, етнологије, архитектуре, музикологије, историје итд. Највећи број радова, двадесет три, посвећен је језичким темама, у којима се најчешће говори из дијалектолошког угла, али и из угла стандардног српског језика.

О српским говорима у Румунији писали су: Жарко Бошњаковић, Гордана Драгин, Александра Лончар Раичевић, Бранкица Марковић, Биљана Савић, Михај Радан, Драгана Радовановић, Зоран Симић, Татјана Трајковић.

У раду *Творба футура I у српским поморишким говорима у Румунији* аутор Жарко Бошњаковић, на основу грађе из говора српских поморишких села румунског дела Баната, сагледава творбене моделе футура I у банатском и балканском контексту и утврђује њихову фреквенцију. Гордана Драгин анализира акценатски систем говора места Чакова у источном делу румунског Баната у намери да се одреди дијалекатска припадност овог говора (*Из говора Чакова (акцентат)*). Александра Лончар Раичевић (*О акценатским карактеристикама српских говора у Румунији (говор Дињааша)*) приказује инвентар и дистрибуцију прозодема у говору села Дињааша у Румунији. Драгана Радовановић у раду *Теренски записи из Ченеја* на основу прикупљеног материјала указује на најмаркантније дијалекатске особености у говору Ченеја у румунском Банату и пореди са суседним говорима са обеју страна државне границе. Зоран Симић (*О темпоралним предлошко-падежним формама у говору Банатске Црне Горе*) анализира функционисање темпоралног детерминативног падежног система у говору Банатске Црне Горе.

Лексици српских говора Румуније посвећена су три рада. У коауторству Бранкице Марковић и Биљане Савић написан је рад *Из терминологије овчарства села Рудне у Румунији*, у којем је представљена лексичко-семантичка анализа овчарске терминологије разврстана у четири тематске области. Татјана Трајковић (*Ратарска терминологија*

¹ *Исходишта / Originations 3*, Савез Срба у Румунији Центар за научна истраживања и културу Срба у Румунији, Филозофски факултет Универзитета у Нишу, Филолошки, историјски и теолошки факултет Западног универзитета у Темишвару, Темишвар, 2017.

села Рудне у Румунији) даје лексичко-семантичку анализу лексике из области ратарства забележене од Срба у селу Рудни у румунском делу Баната. Михај Радан (*О пореклу карашевске ковачке терминологије у говорима Карашева и Клокотича*) анализира структуру карашевске ковачке терминологије са циљем да се утврди однос словенских и позајмљених термина.

Српским дијалектима бавили су се и Радивоје Младеновић и Бојана Вељовић. Рад *Последице међујезичког контакта на фонолошко-фонетском плану у српским говорима југозападног дела Косова и Метохије* Радивоја Младеновића доноси закључке о утицајима несловенских фонолошких система на српске говоре, који се огледају у изменама у прозодијском систему и инвентару фонолошких јединица и у померању акустичко-артикулационих својстава појединих фонема. Бојана Вељовић (*Обележавање прошлих понављаних радњи у приповеткама Ђамила Сијарића*) анализира употребу глаголских облика у служби исказивања хабитуалности у приповеткама Ђамила Сијарића, које су писане на дијалекту.

О ономастици су писали Видан Николић, Саша Митровић и Благоје Чоботин. Видан Николић (*Дистрибуција микротопонима Сватовско гробље на српско(хрватском) језичком подручју (ономастички и етнолингвистички аспект)*) из ономастичког и етнолингвистичког угла описује и ситематизује легенде о микротопониму и мотиву сватовског гробља у епској народној поезији. У раду *Деривација српских мушких имена у Дунавској Клисури* Саша Митровић анализира творбене моделе српских мушких антропонима у Дунавској Клисури и утврђује продуктивност суфикса. Благоје Чоботин представља имена која су православни српски верници из Кетфеља давали својој деци током XIX, XX и XXI века (*Имена српске деце крштене у Српској православној цркви у Кетфељу током XIX, XX и XXI века*).

Историја језика је област којој би могао припасти рад Ивана Бирте *Духовна култура Срба у румунском Банату (18. век)*, у којем се даје транслитерацију, транскрипцију и превод два српска рукописа из карашевске архиве, од којих је један писан на рускословенском, а други на славеносрпском језику.

Лексика и лексикографија теме су радова Снежане Гудурић и Рајне Драгићевић. Снежана Гудурић (*О неколиким особеним француским траговима у српском*) доноси закључке да су нам Французи, поред разних позајмљеница из гастрономије, економије, војске, музике, филма, оставили и неколико топонима и одређени број презимена. Рајна Драгићевић у раду *Лексикографски трагови језичких и културолошких контаката Срба са другим народима у XIX веку* анализира пословице у Беседовнику Вићентија Ракића из 1810. године и указује на српско-италијанске културолошке везе из тог доба.

Српски језик у различитим функционалним стилевима предмет је радова Јордане Марковић и Срете Танасића. Јордана Марковић (*Језик научних радова између мултикултуралности и неразумевања*) посматра начине употребе термина преузетих из различитих језика у научним радовима и утврђује њихову оправданост, прилагођеност и

меру употребе. Срето Танасић у раду *О синтакси језика листа „Наша реч“* описује новинарски стил кроз одабране синтаксичке појаве: продуктивност конструкција за исказивање пасивне дијатезе, глаголско декомпоновање и номинализацију у језику.

Језик књижевних дела теме су радова Милке Николић, Радоја Симића, Јелене Јовановић Симић и Тање Танасковић. Милка Николић у раду *Говор ликова и говор приповедача у завичајној прози Добрила Ненадића (лингвостилистички аспект)* разматра језичко-стилске одлике романа Добрила Ненадића с циљем да се утврди диференцирање између говора приповедача и говора ликова. Коауторски рад *Улога дијалектизама и локализама у српској књижевности доба реализма* Радоја Симића и Јелене Јовановић Симић даје анализу употребе дијалектизама и локализама у књижевним текстовима из доба реализма и утврђује њихову стилизацијску сврху. Тања Танасковић (*Лексичке позајмљенице у прози на дијалекту Драгослава Михаиловића*) анализира лексички слој територијално маркиране лексике несловенског порекла у језику књижевних дела Драгослава Михаиловића.

Књижевним темама посветили су се Ирена Арсић, Горан Максимовић, Снежана Милојевић и Владимир Рогановић. Ирена Арсић (*Од Орбина до Стојановића: словинство Дубровчана кроз векове*) прати и описује развој значења појма словинство у Дубровнику у XIX веку. Горан Максимовић у раду *Комичне поуке Доситеја Обрадовића* анализира појаву комичног у делу Доситеја Обрадовића показујући да је комика нашег просветитеља била најснажнији израз његовог поучавања и борбе против глупости и сујеверја. Снежана Милојевић (*Релативизација појмова овде и тамо, свој и туђи у Доментијановом Животу Светога Саве*) сагледава путовања Светога Саве из угла феномена духовног заједништва односно заједничког духовног простора. Владимир Рогановић у раду *Барокни песник Живо Болица и почеци књижевности на народном језику у Боки Которској у XVII веку* описује допринос которског патриција „словинском“ бароку у књижевности Боке Которске.

О односу књижевних остварења и политике писао је Сава Стаменковић у раду *Политика и дијалекат: Иван Ивановић, шопски говор и приповетке из циклуса „Север – југ“*, где се описује рад писца са југа Србије и његови ставови о сукобу дошљачког и домаћег, динарског и шопског.

Етнологија се препознаје у радовима МиLINE Ивановић Баришић, Љубице Ђурић, Селене Ракочевећ, Ивице Тодоровића, Веселке Тончев и Миљане-Радмиле Радан Ускату. Милина Ивановић Баришић у раду *Породична слава код Срба у Румунији – Дињаши и Ченеј* указује на основне моменте Породичне славе као етничке одреднице Срба. Љубица Ђурић (*Контекстуализација језичких пејзажа српских говора у региону реке Мориша*) комбинује фотографије са конверзационим наративима о покојницима са циљем да документовање гробаља буде потпуније. Селена Ракочевећ (*Етнографија намењивања плеса покојнику у селу Свиници*) даје етнографски наратив овог ритуала и разматра га у контексту савремене плесне праксе ширег подручја Србије

и Румуније. Ивица Тодоровић својим радом *О новим етнолошким истраживањима Срба у Румунији – уводни приступ и перспективе* упућује на општи оквир проблематике етнолошких проучавања Срба у Банату и Румунији. Два рада посвећена су свадбеном обичају. Један говори о традиционалној, а други о савременој свадби. Веселка Тончева у раду *Традиционната сватба от Северен Банат (Сърбия) и сватбата на банатските българи – сравнително изседоване* даје напоредни преглед свадбених обичаја двеју области с циљем да се утврде општи модели и интерференције. Миљана-Радмила Радан Ускату (*Карашевска свадба данас – обичаји, ритуали и њихова значења (симболика)*) описује свадбени обичај код Карашевака и упоређује их са другим српским заједницама из румунског Баната.

Мултиетнички контакти и етнички идентитет теме су радова аутора: Наталије Голант, Николае Маркова, Живе Милина, Октавије Неделку, Лидије Чолевић, Вацлава Штепанека. Наталија Голант у раду *Етнически активизам румын (влахов) Восточной Србији* описује етнички активизам Влаха у Источној Србији на основу прикупљеног материјала из Неготина и Бора. Николае Марков (*Защо карашовените не са българи?*) анализира антропонимију и фолклор Карашевака, а посебну пажњу посвећује обичајима: Крсно име или слава и Мартевица. Жива Милин у раду *Темишварски слависта Чезар Анреотесеј и његови радови о румунско-српском културним везама* даје биографију и кратки преглед радова овог слависте рођеног 1922. године. У коауторском раду *Срби у Букурешту – идентитет* Октавије Неделку и Лидије Чолевић разматра се данашње стање Срба и упоређује са претходним деценијама. Вацлав Штепанек (*Česi na Banatskoj vojnoj granici u prvoj polovini 19. veka*) описује кретање и живот чешких колониста који су се насељавали у равничарском делу Банатске војне границе.

Статус српског језика у Румунији испитивале су Биљана Сикимић и Светлана Ћирковић. Биљана Сикимић у раду *Vidljivost karaševskog govora u javnom prostoru* утврђује колика је права видљивост карашевског говора и закључује да је он највидљивији у приватно-јавном простору гробља. Светлана Ћирковић (*Настава на српском језику у Поморишју данас*) бави се анализом три случаја организовања наставе на српском језику у поморишким насељима (Фелнак, Арад Гај и Велики Сенпетар).

Темама из православља посветили су се Саша Јашин и Дејан Попов. Саша Јашин у раду *Епископ темишварски Петар Племенити Петровић (1786–1800)* описује рад једног од најобразованијих и најслободоумнијих личности Срба у Темишвару крајем XVIII века. Дејан Попов (*Циркуларни протокол Православне српске парохије у Наћвали (1816–1834)*) описује Протокол и даје целокупни списак окружница.

О српској архитектури 18. века у Хабзбуршкој монархији писала је Михаела Власцеану (*18th century Serbian architectural principles in the former provinces of the Habsburg Empire, a case study on Banat and Hungary*), која анализира српске архитектонске принципе из XVIII века у два провинцијама Хабзбуршке монархије у Србији и Мађарској.

Музиком се бавила ауторка Марија Думнић у раду *Носталгија у интерпретацији тамбурашких оркестара у Темишвару 2016. године: староградска музика и тамбураштво*, где анализира музички репертоар инструменталних састава из Темишвара и села Дињаша кроз теорију носталгије.

Разноврсност тема о којима су аутори писали потврђује многобројне начине остваривања веза српског народа ван граница матице. Поново се показује да су споне нераскидиве у језику, веровањима, обичајима, књижевности, музици, историји, архитектури, у целокупној духовној и материјалној култури. Оваквом сарадњом, преточеном у писане трагове, споне српског народа могу се само ојачати и овековечити.